

Poslední zájezd pořádaný cestovní kanceláří Praděd v roce 2002 směřoval k vojenským památkám a muzeím Itálie. Na cestě do Trenta, jež bylo naším prvním cílem, projíždíme jedinečnou krajinnou oblastí Dolomit, která byla v průběhu první světové války místem těžkých bojů.

Na počátku války vyhlásila Itálie neutralitu navzdory tomu, že byla od roku 1882 spojencem Rakousko-Uherska. Záminkou bylo nedodržení článku VII o vzájemné konzultaci smluvních stran. Skutečnou příčinou byla politika tzv. „svatého sobectví“. Itálie se hodlala v probíhajícím válečném konfliktu přidat na stranu, jež by měla větší šanci na vítězství a naplnila by její územní požadavky. Když Rakousko-Uhersko nebylo ani po intervenci německého spojence přístupné dalším ústupkům, Itálie přestoupila za příslib rozsáhlých území v Istrii, Dalmácii, Tyrolích a Terstu do tábora dohodových mocností. 23. května 1915 vyhlásila Rakousko-Uhersku válku, čímž se přes 650 km dlouhá hranice mezi oběma státy stala válečným územím.

První připomínkou války je památník v San Candidu, kde jsou uloženy ostatky 218 italských vojáků. V tomto městečku byl posádkou rakouský Tyrolský střelecký pluk, který spolu s dalšími jednotkami Landwehru a Landsturmu odrážel první nápor Italů.

Při cestě do Cortiny leží další hřbitov, kde je pochováno přes 1500 rakousko-uherských vojáků. Nedaleko se nacházejí starorakouské pevnosti,

**Italský 75mm horský kanon
na Cinque Tori**

DOLOMITY

Josef NOVOTNÝ, foto autor a -pl-

jejichž úkolem byla obrana Hölfensteinského údolí. Nad údolím stojí pevnost Plätzweise, kde sídlilo rakousko-uherské úsekové velitelství.

Vysokohorské území Dolomit bylo nevhodné k vedení rozsáhlejších vojenských operací a zprvu se zdálo, že válečné akce budou probíhat staticky. Obě strany si však záhy uvědomily výhody plynoucí z obsazení horských vrcholů, kde i malé síly stačily vzdorovat mnohem silnějšímu protivníkovi.

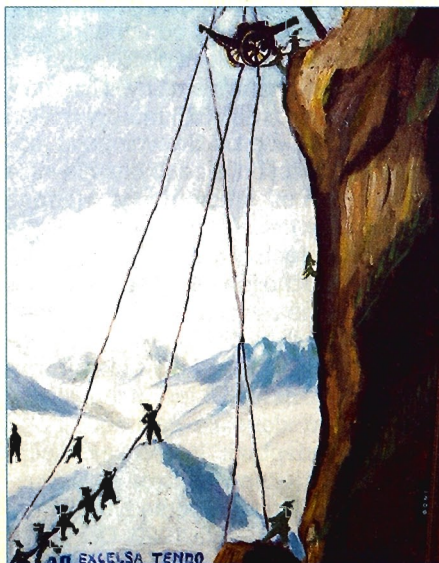
Poté, co se na sočské frontě rozhořely rozhodující boje jižní fronty, začali Italové uvažovat o obsazení Puster-talu, jímž vedla zásobovací cesta k frontě. V Dolomitech začala zuřit zvláštní válka. Malé jednotky pod vedením horských vůdců budovaly cesty k nejstrmějším vrcholům. Do kolmých stěn vysokých stovky metrů vojáci zasekávali železné tyče, kramle a zavěšovali visuté mosty a žebříky. Do těchto postavení, z nichž mnohé mělo jen několik čtverečních metrů skály, byly za neuvěřitelně těžkých podmínek dopraveny kulometry, světlomety, minomety a mnohdy i horské houfnice.

Řada těchto cest byla po válce obnovena a v současnosti patří k nejtěžším jištěným cestám Dolomitů. Poměrně exponovaná je i cesta do rakousko-uherských pozic na Monte Pianu. Na této hoře po tři roky probíhaly urputné boje. V létě vojáci strádali žízní (než byla zbudována lanovka, bylo potřeba vnosit do postavení 80 barelů vody denně), v zimě 40stupňovými mrazy a lavinami. Nemoci a laviny byly nejčastější příčinou úmrtí na této frontě. Přes 60 000 z 160 000 obětí bojů v této oblasti si vyžádaly laviny. Na Monte Pianu jsou dodnes patrné zákopy, části zátarasů, kaveren, minových a spojovacích štol obou bojujících stran - celek tvoří svérázné muzeum války v přírodě.

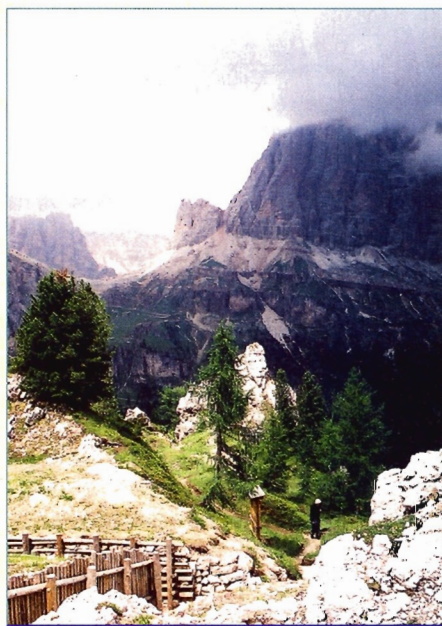
Na velké cestě Dolomity najdeme místa, která dokumentují další specifickou formu boje v této oblasti. Pokud jedna z bojujících stran obsadila strategicky výhodný vrchol, bylo velmi obtížné toto postavení zneškodnit. O tom se přesvědčili Italové, kteří obsadili vrcholy mohutné, přes 3000 m vysoké Tofany. Přilehlé 2657 m vysoké Casteletto - skála v podobě cimbuří - bylo obsazeno vojáky německého alpského sboru, kteří palbou znemožňovali pro-

voz na strategické silnici Bolzano - Cortina. Dva prapory italských Alpinů vykrvácely při snaze toto postavení dobýt. Bylo proto rozhodnuto prorazit ve skále 500 m dlouhou štolu, celou horu podminovat a i s nepřítelem vyhodit do povětří. Přes 35 tun výbušniny - téměř polovina měsíční produkce italských chemiček - bylo umístěno do minové komory a odpáleno. Takové množství nikdo v dějinách války dosud neodpálil. Výbuchu přihlížel náčelník italského generálního štábu Cadorna a italský král.

Naproti Castelettu v současnosti vzniká nejmladší muzeum války v přírodě. U rozeklaného bloku skal Cinque Tori se nacházelo italské postavení. Zákopy a kaverny jsou nově zrekonstruovány. V zákopech jsou umístěny figuríny italských vojáků, stráží, signalistů a spojařů. Je zde i polní obvažiště a postavení kanónu 75/27 vz. 11. Z této pozice lze v dálce spatřit další horu s pohnutým osudem. Ve skalním pásu obklopujícím vrchol hory Kleina Lagazuoi vybudovali Alpiní spleť chodníků a štol a odtud postřelovali rakouská postavení na úpatí hory. Vrchol hory byl též v rakouských rukou. Odtud Rakušané vrhali valivé bomby na pozice Italů, a když kvůli převisům bylo toto bombardování neúčinné, vyvrtali ve skalách minové komory a odpálili tři miny, z nichž nejsilnější odlomila skalní blok o rozměrech

Naivní malíř zachytil zvedání děla do palebného postavení na sklaní stěně

Italská pozice před Tofanou. Vlevo rakouské postavení na Castelettu.

130 x 200 m. Na italské pozice se zřítilo přes 130 000 kubiků kamení. Také Italové ve stěně prorazili přes 1100 m dlouhou štolu a pod rakouskými pozicemi odpálili minu, jež díky včasnému varování nezpůsobila Rakušanům škodu.

V nedalekém průsmyku Valparola se nachází rakouská pevnost Tra i Sassi, která v současnosti prochází rozsáhlou rekonstrukcí. Od pevnosti je dobrý výhled na „krvavou horu“ Col di Lana, kde padlo přes 8000 mužů. Také zde Italové použili proti postavení Rakušanů minu. Hora byla cílem největšího uskupení děl v Dolomitech - 140 děl všech ráží páliho na několik desítek metrů velkou rakouskou pozici.

Další cesta směřovala kolem bývalé rakouské pevnosti Ruaz, kde je nyní stylová restaurace s nezbytnými škodovácckými horskými houfnicemi, do průsmyku Pordoi. Odtud je za dobrého počasí vidět nejvyšší horu Dolomitů Marmoladu. Také zde probíhaly v neuvěřitelně těžkých klimatických podmínkách tvrdé boje. V hlubokém sněhu bylo nemožné útočit proti kulometným postavením protivníka, a proto se zde začaly v ledovci razit štol. Přes 8 km štol spojovalo jednotlivá bojová postavení. V jednom z nich se nacházel i rakouský kanon. Tři roky zde vojáci obou stran hynuli mrazem, podvýživou, v lavinách či boji, aby po ofenzivě na Soči tuto oblast bez vítězství opustili. Válku zde současným turistům a lyžařům připomíná jen řada kaveren vystřílených ve skalách a malá muzea s nálezy, které dodnes přináší zapomenutá válka. ■